

Asia: VN/2215/2025

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista?

Hätäkeskuslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua hankintatietovarantoa koskevasta hallituksen esityksestä.

Hätäkeskuslaitos esittää huolensa siitä, että hallituksen esityksen perusteella hankintatietovarantoa koskeva käytännön toteutus jää monilta osin avoimeksi ja siten epäselväksi.

Esitetyt hankintatietovarantoa koskevat kustannukset perustuvat epärealistisiin olettamuksiin ja arvioihin. Laskentaperusteet tietovarannon taloudellisten vaikutusten ja laajemminkin vaikuttavuuden osalta eivät esityksen mukaan pohjaudu kattavasti tietoon, vaan lähinnä optimistisiin arvioihin. Arvioiden lähteenä on esityksen perusteella käytetty pääasiassa yhtä tutkimustulosta (Pyykkönen ym. 2023), minkä vuoksi herää huoli siitä riskistä, että tavoitellut hyödyt ja vaikuttavuus jäävät hallituksen esitykseen kirjattua vähäisemmäksi.

Kirjanpitoyksiköille tietovarannosta aiheutuvat kustannusvaikutukset ja hallinnollinen työmäärä on arvoitu alakanttiin. Kirjanpitoyksiköiden tulisi esityksen mukaan maksaa myös tietovarannosta aiheutuvat järjestelmä- ja resursointikulut, jotka voivat nousta arvioidusta huomattavastikin, joten tietovaranto tulee todennäköisesti lisäksi vaatimaan kirjanpitoyksiköihin ainakin hetkellisesti lisähenkilöitä, jotta tietovarantoon liittyvät velvoitteet saadaan täytettyä. Koska julkista taloutta on kiristetty säästötoimenpiteillä eikä aiheutuviin kustannuksiin ole kirjanpitoyksikössä varattavissa rahaa, tulee kirjanpitoyksiköille osoittaa kehysrahoitus näiden kulujen kattamiseksi.

Hankintatietovarannosta kirjanpitoyksikölle aiheutuvaa lisätyömäärää ja kustannuksia on mahdollista arvioida vasta, kun Valtiokonttori antaa määräyksen miten ja millaisia tietoja tulee

toimittaa. Esitys ei ota konkreettisesti vielä kantaa siihen, mitä tietoja laskuilta siirtyy, mitä tehdään tilanteessa, jos toimittaja itse lisää laskuilleen salassa pidettävää aineistoa tai miten käsitellään turvallisuustoimijoiden laskut, jotka eivät liity tietovarantoon.

2. Huomionne ehdotetusta hankintatietovarantolaista ja sen perusteluista?

-

3. Huomionne ehdotetuista muutoksista julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin sekä edellä mainittujen lakien perusteluista?

-

4. Huomionne ehdotetuista muutoksista Valtiokonttorista annettuun lakiin ja niiden perusteluista?

-

5. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta?

Esityksen perusteella jää epäselväksi suora hankinnoista saatavien säästöjen arviointitapa. Esityksessä todetaan, että kattavan ja laadukkaan tiedon puuttuessa valmistelussa on päädytty käyttämään Pyykkösen ym. (2023) 2 mrd. euron arviota lähtökohtana kustannussäästöjen laskemiselle, mikä tarkoittaa noin 16,4 milj. euron vuotuista säästöä. Esityksen perusteella ei käy ilmi onko laskemissa huomioitu myös ne tahot, jotka on jätetty sääntelyn ulkopuolelle, kuten esimerkiksi Puolustusvoimat ja saavutetaanko tavoitellut säästöt näistä rajauksista huolimatta.

Mikäli tietyille tahoille määritellään harkintavaltaa tietojen toimittamisen osalta, kuten on esitetty Puolustusvoimien osalta, esityksen perusteella jää epäselväksi, miten tulee suhtautua laskuihin, jotka tällaisilta tahoilta saapuvat. Turvallisuustoimijat tulisi rajata kokonaan yhteisillä lukotuksilla Handissa.

Esityksessä on huomioitu puutteellisesti myös yritysten halukkuus sekä osaaminen lisätä kilpailutustunniste laskuille. Kilpailutustunnisteen käyttöaste ei todennäköisesti tule olemaan esityksessä tavoiteltu 50% aloitusvaiheessa. Esityksen perusteella jää epäselväksi saako kirjanpitoyksikkö itse lisättyä puuttuvat kilpailutustunnisteet vai onko puuttuvien tunnisteiden lisääminen Palkeiden vastuulla. Mikäli kyse on Palkeiden työstä, puuttuvista kilpailutustunnisteiden korjaamisesta aiheutuvasta lisätyöstä aiheutuu palvelumaksujen korotus kirjanpitoyksiköille. Tämä johtuu siitä, että kirjanpitoyksikön on pyydettävä laskun palauttamista Palkeille jälkikäteistä täyttämistä varten. Lisähuomiona esitys ei ota kantaa siihen, koskeeko kilpailutustunniste vain uusia hankintoja vai lisäksi myös voimassa olevia sopimuksia.

Hätäkeskuslaitoksen näkemyksen mukaan vaikutusten arvioinnissa ei ole huomioitu riittävästi julkisten tietojen yhdistelystä mahdollisesti aiheutuvia riskejä turvallisuuden näkökulmasta. Yksittäiset hankinnat eivät välttämättä ole salassa pidettäviä, mutta kun tietoa yksittäisistä

hankinnoista on massoitain, tiedot voivat kokonaisuudessaan yhdisteltyinä olla salassa pidettäviä ja tietomassojen perusteella on mahdollista tehdä päätelmiä hankintayksikön toiminnasta.

Räisänen Milma
Hätäkeskuslaitos